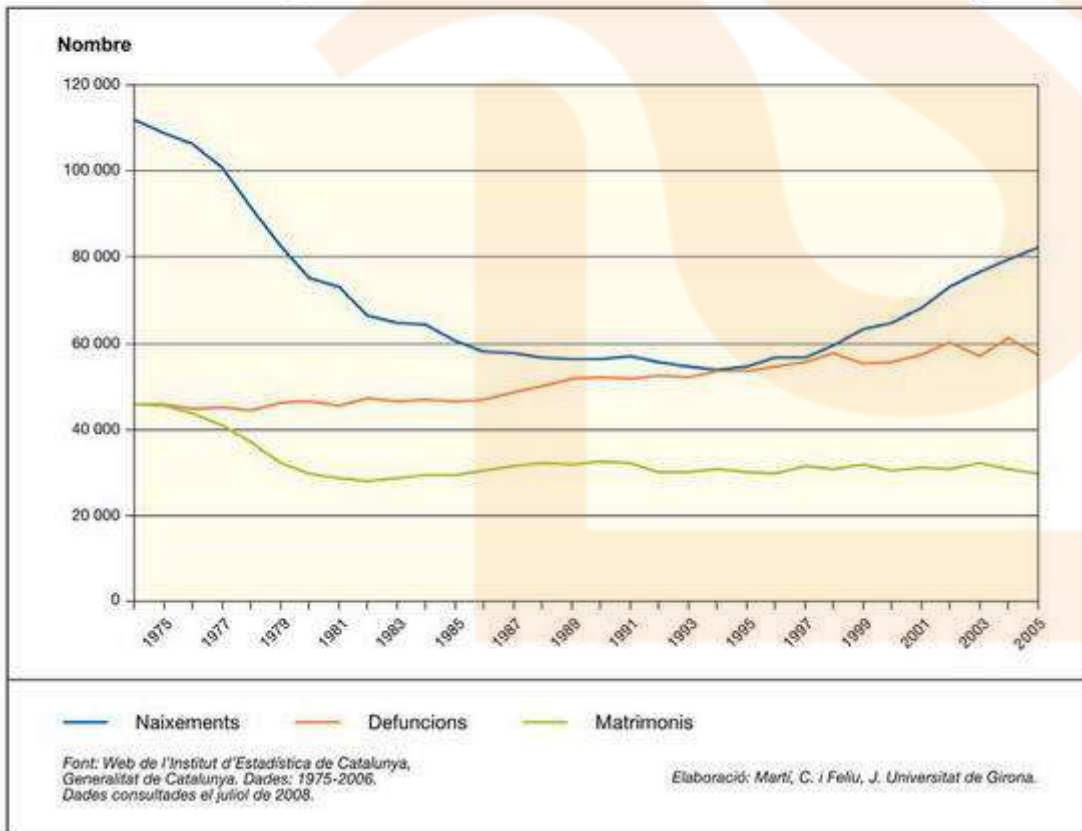

Activitats-Solucionari_Demografia de Catalunya-2

Exercici 1

1. **Observeu el gràfic següent i respon a les qüestions plantejades.**

FONT: Institut Cartogràfic de Catalunya. *Atles Nacional de Catalunya*. Barcelona, 2006.

1. Fes una descripció del gràfic i de la informació que et dóna (segueix les pautes que tens penjades)

Es tracta d'una gràfica de línies sobre el moviment natural de la població a Catalunya que mostra el nombre total de naixements, defuncions i matrimonis des del 1975 fins el 2005

en intervals d'un any i amb tres línies diferenciades per la trama. La gràfica està extreta de l' Atles Nacional de Catalunya amb dades de l' Institut d'Estadística de Catalunya, el 2009.

La natalitat baixa amb gran rapidesa del 1975 fins al 1985 per establir-se i tornar a pujar amb força a partir del 1997.

La mortalitat mostra un increment gradual durant tot el període. El número de matrimonis baixa fins els inicis dels anys 1980 per continuar estable en tot el període

2. Cal que escriguis la definició del concepte "*creixement natural*"

- El *creixement natural o vegetatiu* és la diferència entre la natalitat i la mortalitat

3. Respon a les següents qüestions:

a) Quina o quines podem ser les causes i les conseqüències demogràfiques d'un creixement vegetatiu molt baix?

Causes: La causa principal és una natalitat molt baixa com la que es dóna en els països occidentals més desenvolupats, amb taxes situades en valors inferiors

al 10 per mil. Una altra causa és l'augment de l'esperança de vida que es produeix per les millores sanitàries i l'augment de la qualitat de vida

Conseqüències: La conseqüència principal és l'envelliment de la població, que es manifesta per l'augment de pes dels grups d'edat corresponents a les persones

adultes en relació a la població de joves.

b) Posa un exemple d'un país o estat amb un creixement demogràfic **alt**

Qualsevol subdesenvolupat

c) Si a Catalunya i d'altres indrets el seu creixement vegetatiu és baix....quines mesures podríem adoptar per fer-ho pujar. Raona molt bé la teva resposta i apunta al menys

dues mesures:

1 - La modificació de la tendència a l'envelliment només pot ser corregida per un augment de la natalitat o per l'arribada de fluxos migratoris, generalment constituïts per

població jove que comporta també un augment de la natalitat.

2 – Institucionals com fiscals, d'ajut...noves polítiques

Exercici 2

2. Observeu aquest llistat de dades i contesta a les qüestions.

Municipis, comarca i població

Municipi

Comarca

Població

Font: Institut Cartogràfic de Catalunya i Idescat. Padró municipal d'habitants.

(1) Segons la Resolució GRI/1232/2014, de 28 de maig (DOGC núm. 6637, de 4 de juny de 2014), el municipi de Santa Maria de Corcó passa a denominar-se l'Esquirol.

Abella de la Conca	Pallars Jussà	165
Abrera	Baix Llobregat	12.055
Àger	Noguera	604
Agramunt	Urgell	5.599
Aguilar de Segarra	Bages	242
Agullana	Alt Empordà	853
Aiguafreda	Vallès Oriental	2.502
Aiguamúrcia	Alt Camp	918
Aiguaviva	Gironès	792
Aitona	Segrià	2.402
Alamús, els	Segrià	752
Alàs i Cerc	Alt Urgell	359

Municipi	Comarca	Població
Albagés, l'	Garrigues	427
Albanyà	Alt Empordà	164
Albatàrrec	Segrià	2.090
Albesa	Noguera	1.636
Albi, l'	Garrigues	863
Albinyana	Baix Penedès	2.354
Albiol, l'	Baix Camp	469
Albons	Baix Empordà	739

1. Descriviu la informació

Es tracta d'unes columnes que reflecteixen la distribució de la població catalana per municipis i comarques i capítols provincials.

La variable emprada és el nombre d'habitants de les poblacions. Les dades són del 2010.

S'observa que els nombres més alts d'habitants es localitzen a.....

2. Respon a les següents qüestions (pots ajudar-te amb la informació que tens al mapa de densitat que ja heu vist):

a) Quins són els municipis més poblats i a quines àrees geogràfiques es troben ?

litoral i prelitoral, destacant l'Àrea Metropolitana de Barcelona, les àrees urbanes de Tarragona- Reus, de Girona i de Lleida. La costa i els eixos fluvials del Llobregat i del sistema Congost -Ter també mostren una densitat de població per sobre de la resta del territori.

b) Quins són els municipis menys poblats i a quines àrees geogràfiques es troben ?

Les comarques del Pirineu i Prepirineu de Lleida juntament amb les comarques de l'interior de Tarragona.

c) Llegeix la següent afirmació “ a Catalunya la població es distribueix de forma desigual per tot el seu territori “.

Ara cal justificar-la i argumentar els teus raonaments:

Es pot observar la desigual distribució de la població que es concentra majoritàriament al litoral i prelitoral, destacant l'Àrea Metropolitana de Barcelona,

les àrees urbanes de Tarragona- Reus, de Girona i de Lleida. La costa i els eixos fluvials del Llobregat i del sistema Congost -Ter també mostren una

densitat de població per sobre de la resta del territori

Les causes són de tipus històric i econòmic. En el cas dels eixos fluvials del Llobregat i del Ter s'hi van localitzar diferents assentaments industrials

aprofitant la força motriu de l'aigua que van atreure molta població ja a la segona meitat del segle XIX. Les capitals de província han estat importants

centres administratius, comercials i de serveis també des del segle XIX

L'àrea metropolitana de Barcelona deu el seu creixement demogràfic generalitzat a l' impuls que pren la industrialització a partir dels anys 50 i 60 del

segle passat, que va atreure importants fluxos migratoris procedents d'altres regions d'Espanya.

La costa és un important a tractor de població sobretot amb el desenvolupament de la indústria turística a partir dels anys 60 del segle XX.

Les àrees amb una densitat de població més baixa?

Les comarques del Pirineu i Prepirineu de Lleida, juntament amb les comarques de l'interior de Tarragona.

Les causes són degudes al despoblament sofert per aquestes comarques al llarg del segle XX a causa de la poca rendibilitat del sector agrari i l'atracció

exercida per les millors condicions de vida i treball ofertes pels centres comarcals propers o les àrees industrials.

Exercici 3

Observeu la taula següent i responeu a les qüestions plantejades.

Evolució de la població a Espanya per grups d'edat (%)

* fixeu-vos en l'evolució del grup de més de 65 anys

	1900	1960	1980	1995	2008
0-19 anys	42	35	34	24	19

20-64 anys	53	57	55	60	64
65 o més	5	8	11	16	17

FONT: Instituto Nacional de Estadística, 2009.

L'envelliment de la població a Catalunya

Població. Per grans grups d'edat. Comarques, àmbits i províncies

	1991			2001			2012		
	0-14	15-64	65 i més	0-14	15-64	65 i més	0-14	15-64	65 i més

Unitats: Tant per cent.

Font: Idescat. Censos de població i estimacions postcensal de població.

Nota: La Llei 23/2010, de 22 de juliol, de creació de l'àmbit del Penedès, divideix Catalunya en vuit àmbits territorials de planificació. Aquest canvi comporta que les dades dels àmbits Metropolità, Comarques Centrals i Camp de Tarragona no siguin directament comparables amb anys anteriors.

Alt Camp	17,8	64,4	17,8	14,1	66,5	19,4	16,4	66,3	17,3
Alt Empordà	18,0	65,8	16,2	14,8	66,9	18,3	16,4	66,5	17,1
Alt Penedès	17,9	66,2	16,0	14,4	68,1	17,5	18,0	66,0	16,0
Alt Urgell	15,1	65,4	19,4	12,5	64,5	23,1	13,6	66,6	19,8

Alta Ribagorça	14,5	67,2	18,3	12,0	66,4	21,7	13,1	67,9	19,0
Anoia	19,3	66,0	14,8	14,8	68,2	17,0	17,9	65,9	16,2
Bages	16,8	66,2	17,0	13,1	66,2	20,7	16,0	65,2	18,8
Baix Camp	19,5	66,8	13,7	15,3	68,7	15,9	17,6	67,1	15,3
Baix Ebre	17,3	64,4	18,3	13,1	65,4	21,5	15,0	64,7	20,3
Baix Empordà	18,2	66,4	15,4	14,1	68,2	17,7	15,9	66,7	17,3
Baix Llobregat	19,9	70,2	9,9	15,0	72,2	12,8	17,2	67,2	15,5
Baix Penedès	19,4	67,5	13,2	14,9	69,9	15,2	17,4	66,2	16,4
Barcelonès	15,4	68,9	15,7	11,8	68,1	20,1	13,4	66,1	20,5
Berguedà	15,1	64,1	20,8	11,4	63,1	25,5	13,1	63,7	23,1
Cerdanya	17,1	66,0	16,9	13,3	68,9	17,9	14,7	69,2	16,1
Conca de Barberà	15,8	61,9	22,3	12,8	63,2	24,0	14,9	64,4	20,7
Garraf	18,7	67,7	13,5	15,0	70,1	14,9	16,8	67,9	15,3
Garrigues	14,4	62,0	23,7	11,3	61,2	27,5	12,8	62,3	24,9
Garrotxa	15,3	64,7	19,9	13,0	63,6	23,4	15,1	64,8	20,1
Gironès	19,6	66,1	14,4	15,0	68,7	16,2	18,2	67,7	14,0

Maresme	19,6	68,0	12,4	15,2	70,2	14,6	16,7	67,0	16,3
Montsià	17,6	64,3	18,1	13,5	66,1	20,4	15,1	65,8	19,1
Noguera	15,3	63,7	21,0	12,5	62,8	24,7	14,5	64,4	21,1
Osona	17,9	66,7	15,4	14,8	66,8	18,4	17,3	65,7	17,0
Pallars Jussà	13,0	60,5	26,5	10,8	59,2	29,9	12,6	62,9	24,5
Pallars Sobirà	12,8	62,8	24,4	12,0	64,3	23,7	13,5	67,6	19,0
Pla d'Urgell	16,5	64,3	19,2	13,3	64,7	22,0	16,3	65,5	18,3
Pla de l'Estany	18,2	65,3	16,5	13,6	67,3	19,1	17,8	65,4	16,8
Priorat	13,6	60,5	26,0	10,6	61,0	28,3	12,5	62,9	24,6
Ribera d'Ebre	17,1	61,9	21,0	12,5	62,8	24,7	12,6	64,4	23,1
Ripollès	14,9	65,1	20,0	10,7	64,8	24,5	12,6	63,6	23,9
Segarra	15,7	63,4	20,9	13,8	64,2	22,0	16,7	66,2	17,1
Segrià	18,0	66,4	15,6	14,0	67,3	18,8	15,8	67,5	16,7
Selva	19,0	67,9	13,1	15,1	69,1	15,8	16,2	68,4	15,4
Solsonès	16,5	65,5	18,0	13,5	65,5	21,0	16,0	64,8	19,2
Tarragonès	20,3	67,6	12,1	14,6	70,5	14,9	17,0	68,4	14,7

Terra Alta	14,5	61,7	23,8	10,7	60,3	28,9	11,5	61,0	27,5
Urgell	15,7	63,8	20,5	13,5	63,7	22,8	16,0	64,9	19,0
Val d'Aran	18,9	66,8	14,3	15,6	70,6	13,8	14,8	73,2	12,0
Vallès Occidental	19,8	69,0	11,2	15,6	70,5	13,9	17,9	67,4	14,7
Vallès Oriental	20,0	68,9	11,1	15,7	71,1	13,2	17,9	67,6	14,5
Catalunya	17,5	68,0	14,4	13,8	68,8	17,4	15,9	66,7	17,4
Metropolità	17,4	69,0	13,6	13,6	69,6	16,8	15,6	66,8	17,7
Comarques Gironines	18,2	66,2	15,5	14,4	67,7	17,9	16,5	67,0	16,4
Camp de Tarragona	19,4	66,6	14,0	14,7	69,0	16,3	17,0	67,4	15,6
Terres de l'Ebre	17,2	63,7	19,1	13,0	64,9	22,1	14,5	64,8	20,7
Ponent	17,1	65,1	17,8	13,5	65,6	20,9	15,6	66,3	18,0
Comarques Centrals	17,7	66,0	16,3	13,8	66,5	19,6	16,2	65,2	18,6
Alt Pirineu i Aran	15,5	64,3	20,1	12,6	65,3	22,1	13,8	67,6	18,6
Penedès	:	:	:	:	:	:	17,5	66,6	15,9
Barcelona	17,4	68,7	13,9	13,7	69,3	17,0	15,8	66,6	17,6
Girona	18,2	66,2	15,6	14,4	67,7	17,9	16,5	67,1	16,4

Lleida	16,6	65,0	18,4	13,3	65,4	21,3	15,3	66,4	18,3
Tarragona	18,7	65,8	15,5	14,3	68,0	17,8	16,5	66,7	16,9

Unitats: Tant per cent.

Font: Idescat. Censos de població 1991 i 2001, i estimacions postcensals de població.

1.Descriu la taula (grups d'edat)

Aquesta taula representa l'envelliment de la població a Catalunya.

Representa la població dels anys 1991, 2001 i 2010 per grans grups d'edat i també ho representa per comarques àmbits i províncies.

Per tant la informació que ens dona és la del tant per cent de la població dividida en tres grups d'edat, per províncies i en uns anys determinats per tal de

veure la diferència que ha hagut en la població en aquestes tres etapes, i com a influït depenent de les províncies.

La seva font és Idescat.Censos de població 1991 i 2001, i estimacions postcensals de població.

Observant la taula podem veure clarament la diferència del percentatge de població de petita edat (0-14) d'edat jove-mitja (15-64) i d'edat vella (65 o més).

En aquesta taula estan remarcats els percentatges de la població d'edat vella ja que és la població que representa l'envelliment de Catalunya. Centrant-nos

en aquestes dades veiem que en general totes les comarques han augmentat el seu percentatge de població d'edat vella des de el 1991 fins al 2001, en una

mitjana d'un 3 % més, la població jove-mitjana també ha augmentat encara que no tant, solament un 1% de màxima i ens trobem amb que el percentatge de

petita edat ha disminuït en general en més d'un 3%, arribant fins i tot al 4%.

Aquestes dades ens demostren que en aquesta dècada hi han hagut diverses causes que han provocat la disminució de població petita i han augmentat la població

mitjana i vella. Repassant el context històric trobem que en la dècada del 1991 al 2001 la taxa de natalitat ha baixat considerablement, l'índex de conjuntural de fecunditat

va baixar i l'augment de l'edat mitjana de la maternitat va augmentar. En quant la població d'edat jove-mitjana observem un creixement ja que els nascuts al segle XIX degut al creixement vegetatiu han arribat a l'edat adulta i els que al 1991 estaven en l'edat mitjana han arribat a l'edat vella sense problemes perquè l'esperança de vida havia augmentat, lo que explica l'augment del percentatge de població major de 65 anys. Centrant-nos en la següent dècada, del 2001 al 2010, observem que el percentatge de la població de petita edat ha augmentat una mitja d'un 2%, la població d'edat mitjana s'ha mantingut mes o menys estable , però la població vella ha baixat una mitja d'un 2%. Això ens indica que s'han produït esdeveniments que han afectat importantment a la població. Aquests esdeveniments són l'augment de la població degut al creixement migratori que va afectar la natalitat i la fecunditat, augmentant-la ja que la població immigrant era jove. Lo que també va fer que es produís un rejuveniment de la població, encara que l'esperança de vida continuava sent alta.

2. Digueu les comarques més envellides i les seves conseqüències

Les comarques més envellides les trobem a la zona prepirinenca, prineica, a les comarques de població dedicada majoritàriament al sector primari de l'interior del país, la zona muntanyosa entre la Terra alta i Conca de Barberà i al Barcelonès. Es a dir a l'Alt Urgell, Berguedà, Conca de Barberà, Garrigues, Garrotxa, Montsià, Noguera, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Pla d'Urgell, Priorat, Ribera d'Ebre, Ripollès, Solsonès, Terra Alta, Urgell, Terres de l' Ebre i Alt Pirineu i Aran. L'envelliment de la població afecta a l'àmbit econòmic, social i demogràfic. Es a dir, té bastants conseqüències com l'efecte que té en la productivitat, les inversions, el consum del mercat de treball, les pensions i l'estalvi, ja que amb menys gent jove tot això descendeix menys les pensions que augmenten ja que les persones grans viuen d'ajudes. En l'àmbit social podem dir que afecta en la composició familiar i l'augment de la demanda de serveis d'atenció a les persones de tercera edat. A més de que en les societats demogràfiques també afecta en la política, ja que la gent de tercera edat té unes necessitats i demandes socials específiques (com les pensions, l'atenció sanitària, la creació de més residències de gent gran, etc). I en l'àmbit demogràfic afecta a la feminització de la societat ja que les dones tenen una esperança de vida superior que la dels homes

3. Intenta explicar la següent frase " Amand Blanes, Investigador demogràfic, diu que aquest percentatge tan elevat tindrà conseqüències en el futur. Això sí, sempre aniran vinculades a l'evolució de l'economia. S'ha de veure què farà l'economia en els propers anys i mirar si hi ha reserves de diners", va assegurar"

Aquesta frase que formula Amand Blanes està vinculada amb els efectes que pot tenir l'envelliment de la població en un futur, concretament la seva frase dona referència a les

conseqüències econòmiques, ja que l'augment de la població vella, com ja he citat abans, afecta en la productivitat, les inversions, el consum del mercat de treball, les pensions i

l'estalvi. Per això parla de la necessitat d'una evolució econòmica, i reserves de diners. Perquè hi haurà menys gent en el mercat laboral i més gent fora que cobri ajudes i pensions,

que han de pagar els que treballen. Lo que desestabilitzaria l'economia i es necessitaria una economia major per poder pagar les necessitats de totes les persones majors.

**Per ampliar el tema sobre l'envelliment*

Conferència sobre l'envelliment de les poblacions a la Unió Europea de Gerard F. Dumon

"M'heu demanat que parli sobre l'envelliment. És un problema extremadament simple però, alhora, molt complicat. Extremadament simple perquè, si es tenen en compte les lògiques de llarga durada de la població, sabem molt bé que la fecunditat europea baixa des dels anys 70 i podem preveure perfectament l'envelliment actual d'Europa. Però, podeu veure que és molt simple. Aquest envelliment s'inscriu en les certeses des de fa anys. Però, alhora, és una qüestió molt complicada, perquè l'envelliment està causat per diferents factors i també perquè la paraula envelliment és una paraula darrera la qual s'inclouen dues coses diferents. És la raó per la qual em permeto encunyar un nou terme, un neologisme, que és el gerontocreixement, per comprendre millor que Europa es troba en una doble situació, envelliment i gerontocreixement, que és el que explicaré en un primer punt. En un segon punt, podem confirmar que cal distingir bé entre l'envelliment i el gerontocreixement, perquè aquests dos fenòmens tenen conseqüències diferents a Europa, fins i tot si a vegades es confonen. En un tercer punt molt important, voldria mostrar-vos que, fins i tot si Europa envelleix, fins i tot si Europa experimenta un gerontocreixement, les diferències són molt grans segons el país i, fins i tot, segons les regions. Us en donaré alguns exemples pel que fa Espanya. Finalment, en un quart punt, voldria mostrar-vos quines respostes hauria d'aportar Europa a aquestes qüestions d'envelliment. Segurament seré una mica sintètic sobre cada punt, però al llarg del debat podreu formular-me les preguntes complementàries que vulgueu. Doncs bé, en primer lloc, l'envelliment. L'envelliment el trobem definit ja fa molts anys per Alfred Sauvy com

l'augment de la relació del nombre de persones grans entre la població. Per tant, si observem aquesta primera transparència i si prenem la definició d'Alfred Sauvy, l'envelliment és el fet que el percentatge de persones grans —per raons de simplificació he pres la norma de seixanta anys, podríem haver agafat la de seixanta cinc anys, és el mateix— que el percentatge augmenta a la Unió Europea. Aquí es tracta de les dades respecte els quinze països de la Unió Europea actual, bé, als quinze països hi ha un envelliment de la població. Per què hi ha un envelliment de la població? Veurem que hi ha tres factors que expliquen aquest augment de la proporció de persones grans.

El primer que percebeu d'entrada sobre aquesta corba és la disminució del percentatge de joves; disminució del percentatge de joves que s'explica pel fet que la fecunditat molt baixa a Europa, a la Unió Europea dels quinze. Efectivament, com mostra aquesta gràfica, la primera causa d'envelliment: Europa es troba en un hivern demogràfic amb fecunditat molt baixa. Podeu veure que aquesta fecunditat baixa molt ràpidament i és, actualment, inferior a 1,5 nens per dona. Ara bé, us recordo que en els nostres països un alt nivell sanitari calen pràcticament 2,1 nens per dona per assegurar la substitució generacional, és a dir, perquè 100 dones siguin substituïdes per 100 dones en la pròxima generació. Perdoneu-nos si en demografia tallem els nens en porcions —2,1— però explicarem de seguida el perquè d'aquest “coma un”. Bé, la primera causa d'envelliment fecunditat molt feble a Europa que és absolutament particular del període en el qual vivim.

Segona causa d'envelliment, és a dir, de l'augment del nombre de persones grans, que és una causa de celebració: les persones grans viuen cada vegada més anys en la vellesa. I aquí veiem dues corbes que ens donen l'esperança de vida de 60 anys a la Unió Europea del quinze. Aquí el sexe femení: podeu veure que en els anys 60, les dones podien esperar viure 19 anys més quan en tenien 60, actualment, en poden esperar viure 24. Els homes 16 anys. Ara, gairebé 20 anys. Podeu veure aquest creixement de la longevitat gràcies als progressos sanitaris, gràcies als canvis de comportament, gràcies al progrés econòmic i, alhora, aquesta desigualtat tan injusta que hi ha a la Unió Europea, que és que les dones viuen molt més temps que els homes. Evidentment, és una gran injustícia contra la qual els governs haurien d'actuar per aconseguir una igualtat entre homes i dones. La segona raó de l'envelliment, així doncs, és aquest augment de l'esperança de vida.

La tercera raó de l'envelliment pot estar lligat als intercanvis migratoris. Si prenc la província de Terol, a l'Aragó, és una província que veu l'èxode de la població relativament jove mentre les persones grans es queden a viure a la província. A causa de l'èxode dels joves, la població d'aquesta província envellaix molt més que si els joves no se n'anessin. En canvi, teniu altres regions que envelleixen molt més ràpidament perquè atreuen molts jubilats. És el cas de la Catalunya francesa, del departament dels Pirineus Orientals, que és una regió que cada any veu com arriben molts jubilats que volen passar la seva jubilació als Pirineus Orientals. Per tant, aquest departament envellaix considerablement.

Hem vist tres causes d'envelliment: la feble fecunditat, l'augment de l'esperança de vida, eventualment els intercanvis migratoris. Amb això n'hi ha prou per explicar l'envelliment? Doncs no perquè si retornem a aquesta gràfica. Podeu veure que hi ha hagut envelliment en els anys 60 i després en la segona meitat dels 70 la proporció de persones grans ha disminuït a la Unió Europea. Aleshores, per què hem tingut una disminució del nombre de persones grans entre l'any 1975 i...? (em sembla que hi ha una pila que no funciona...) llavors, per quina raó, com expliquem aquesta disminució? No podem explicar-ho mitjançant les tres causes que he comentat fa un moment. És a dir, en primer lloc, la fecunditat no ha augmentat pas en aquest període a Europa, ans al contrari, ha disminuït; en segon lloc, l'esperança de vida de les persones grans, afortunadament, ha continuat augmentant; i, en tercer lloc, no hi ha hagut fenòmens migratoris particulars.

Cal trobar un quart factor per entendre l'envelliment. Aquest quart factor és l'herència demogràfica del passat. Ara bé, en els anys 75 arriben a l'edat de 60 anys els nens que van néixer durant la guerra del 14-18. Com que durant la primera guerra mundial, hi ha hagut pocs naixements a Europa, per raons que s'entenen fàcilment, 60 anys més tard hi ha pocs nous jubilats. És una veritat manifesta que els nens que no neixen no esdevenen persones grans. Per tant, veieu que cal afegir aquesta quarta causa d'envelliment.

Tanmateix, com podeu comprendre, tots aquests elements no són prou per entendre la realitat demogràfica. Perquè l'envelliment és un fenomen que té les quatre causalitats que he comentat, aquest creixement de la proporció de la gent gran però, paral·lelament, tenim un altre factor que és el gerontocreixement, que és l'evolució del nombre de persones grans en la població. Efectivament, en aquest 75-80, ens trobem amb una disminució de la proporció, però tenim també un creixement del nombre de persones grans i aquest gerontocreixement el veiem mitjançant aquest gràfic. És a dir, el 1960 tenim uns 49 milions de persones grans a la Unió Europea, i actualment en tenim 80. Per tant, 30 milions més de persones grans. Ara bé, aquest gerontocreixement és una perspectiva certa, ja que el gerontocreixement va lligat a l'arribada a l'edat de la jubilació de les generacions nascudes 60 anys abans, 65 anys abans i va lligada a l'augment de l'esperança de vida de les persones grans. Per tant, excepte en cas de catàstrofe, que ningú no desitja, és a dir, de greus epidèmies, xocs i guerres mortíferes, el gerontocreixement, és a dir, l'augment de les persones grans a Europa, és clar. Mentre que l'envelliment depèn de la proporció de joves de la població i, per tant, de l'evolució de la fecunditat. I el fet que aquests dos fenòmens, gerontocreixement i envelliment, siguin diferents l'aclariré en el segon punt de la meua exposició que consisteix a distingir les conseqüències del gerontocreixement i les de l'envelliment.

Observem primer les **conseqüències** del gerontocreixement. Són efectes mecànics, és a dir, que la societat veu augmentar el nombre de persones grans i, per tant, ha d'augmentar tot de manera igual, a més a més dels serveis donats a les persones grans. Aleshores, què ens donen les xifres previstes? Doncs, la xifra de fa un moment: l'any 2000, 82 milions de persones grans a la Unió Europea, el 2020, segons la previsió mitjana, 104 milions. Un augment del nombre de persones grans que genera efectes mecànics.

Primer efecte, sobre les jubilacions. Si hi ha més jubilats, cal pagar més pensions per força. Segon efecte, sobre les assegurances per malaltia. Efectivament, l'experiència ens demostra que el cost de la sanitat és proporcional a l'edat i, per exemple, que les persones de 65 anys o més costen 2,6 vegades més en matèria de sanitat que la mitjana de la població. Més enllà de 85 anys, les despeses en sanitat són 4,5 més elevades que la mitjana. Per tant, com més persones grans hi ha, més elevades són les despeses en sanitat i assegurances per malalties. El tercer element, lligat sobretot a aquesta desigualtat entre els homes i les dones, és que tenim un desenvolupament considerable de la solitud, perquè els vidus són sobretot vídues. És a dir, que tenim cada vegada més persones grans de sexe femení que no pas de sexe masculí i moltes més persones grans que viuen soles, cosa que implica una oferta de serveis socials en augment.

El quart punt és el que jo anomeno el gerontocreixement de les persones més grans. De fet, entre les persones grans, el creixement de les persones de més de 80 anys serà molt més fort que el creixement dels de més de 60 anys. Aquí tenim creixement dels de més de 80 anys a la Unió Europea, 14 milions actualment, 22 milions l'any 2020. Malauradament, la dependència és proporcional a l'edat, és a dir, que com més gran és el nombre de persones molt grans d'una població, més gran és el nombre de persones grans amb dependència i amb problemes per a la societat i les famílies per veure qui se'n fa càrrec.

Veiem que el gerontocreixement té efectes mecànics sobre el finançament necessari en matèria de jubilació, en matèria d'assegurances per malaltia, en matèria de serveis socials i en matèria de fer-se càrrec de la dependència, mentre que l'envelliment no té efectes mecànics sinó d'estructura; efectes d'estructura que se sumen als efectes mecànics en qüestió.

Primer efecte d'estructura, la relació de dependència, és a dir, el fet que el nombre de persones actives per persones grans ha disminuït considerablement. Si prenem el cas del finançament de les pensions o el finançament de les assegurances per malaltia el 1960 a la Unió Europea, tenim 3,4 persones actives per finançar una pensió. Si les coses evolucionen com fins ara, el 2020 no n'haurà més de 2 actius per finançar una pensió. I podeu veure que, efectivament, hem tingut una remissió en aquells anys per la raó que comentava ara fa un moment. Per tant, primer element no volem tenir problemes amb les pensions normalment només cal que el nombre d'actius augmenti tan ràpidament com el nombre de pensionistes. I l'única solució a aquest problema, matemàticament parlant, és augmentar el nombre d'actius, per exemple, mitjançant el retard de l'edat d'inici de la jubilació, cosa que no és gens fàcil perquè això implica contrariar potser u

categoria electoral que és cada vegada més nombrosa, ja que els jubilats tenen cada vegada més pes en el cos electoral. També significa canviar la mentalitat de les poblacions i, per tant, la primera conseqüència de l'envelliment és forçosament, reformar els sistemes i els règims de pensions que, d'una altra manera, farien fallida si el nombre d'actius pel nombre de jubilats disminuïa.

La segona conseqüència estructural de l'envelliment és la fallida dels sistemes d'assegurança per malaltia perquè, aquí també, els sistemes d'assegurança per malalties suposen el treball de la població activa per assegurar uns bons ingressos.

Un tercer element molt important és que l'envelliment modifica l'estructura de la demanda. Quan hi ha una població jove important, aquesta població jove té la necessitat d'instal·lar-se, d'equipar-se, fa una demanda important de béns d'equipament i estarà disposada a equipar-se amb les tecnologies més recents sigui en matèria de rentadores, de rentavaixelles, d'equipament informàtic, etc. Quan hi ha un percentatge important de població de la tercera edat, aquesta població gran ja està equipada i, per tant, ja té tots els equipaments. En segon lloc, no forçosament ganes de canviar-los: està habituada a fer anar la seva rentadora, el seu rentavaixel·la, la seva televisió el seu magnetoscopi. No té ganes de canviar cap a una tecnologia nova perquè això significaria trasbalsar els costums de la seva vida quotidiana. Així doncs, no impulsarà la inversió, la innovació i l'equipament. És aquest canvi en l'estructura de la demanda la que per si sola explica una part de les dificultats de l'economia europea dels últims anys. I això corre el risc d'empitjorar.

Per tant, com podeu veure, cal distingir bé —aquest era el meu segon punt— els efectes mecànics del gerontocreixement i els efectes estructurals de l'envelliment.

Tanmateix, cal que entenguem bé que aquest gerontocreixement i aquest envelliment estan molt diferenciats segons els països europeus i segons els territoris. Cal reflexionar també sobre aquestes diferències que posaran un cert nombre de problemes.

En primer lloc, comentaré les disparitats nacionals entre les caselles i, en un segon moment, mostraré també que hi ha disparitats a l'interior dels territoris.

Pel que fa a les disparitats nacionals, podem resumir-ho amb una gràfica potser un pèl carregada perquè hi he volgut incloure l'índex d'envelliment dels quinze de la Unió Europea. Aquí, hi ha un gràfic amb dos eixos: l'eix horitzontal representa l'any i l'eix vertical representa l'índex d'envelliment. He utilitzat dos colors: el clar per a l'any 2001 i el fosc per a l'any 2020. Podeu observar que a la nostra Europa, la Unió Europea dels quinze, l'índex d'envelliment és del 21,6% el 2001 i del 21,6% el 2020, però amb diferències considerables amb Itàlia, 24,2 i Irlanda, 15%. Podeu constatar, a més, que a Europa les dades de creixement econòmic estan força correlacionades a aquestes dades, ja que Irlanda té la taxa de creixement econòmic més elevada de tots els països de la Unió Europea. Espanya se situa actualment al 21,6%, per tant, en la mitjana. Aquestes diferències d'envelliment segons els països de la Unió Europea són el resultat de la fecunditat dels últims 30 anys. Ara bé, sabeu que, de mitjana, aquests últims 30 anys el fanalet vermell de la fecunditat ha baixat molt. Itàlia, encara que Espanya ha intentat seguir-la alguns anys com en l'actual. Alemanya, segur, Grècia, etc.

Si ara observem com és el 2020, les diferències continuen sent importants, fins i tot, si, naturalment, els resultats del 2020 depenen de les hipòtesis fetes. En particular, la hipòtesi feta per Espanya és potser relativament optimista pel que fa a l'augment de la fecunditat si no es prenen certes mesures. Sempre partint de la base d'aquestes hipòtesis mitjanes, tindriem més d'un 30% de persones grans a Itàlia, és a dir, moltes més persones grans que joves, i és Finlàndia la que la segueix. Podeu veure envelliments extremadament desiguals segons el país de la Unió Europea.

Tanmateix, aquestes diferències existeixen també a l'interior dels països. Posaré l'exemple d'Espanya per a l'envelliment, considerant simplement les comunitats autònomes. Si miro la xifra més baixa: Canàries, 15% de persones grans. La xifra més alta: Castella-Lleó, 27% de persones grans. Podeu veure que les conseqüències de l'envelliment estaran diferenciades segons les diferents comunitats autònomes d'Espanya. Si ara em fixo en la qüestió del gerontocreixement, encara hi trobaré desigualtats. Per a aquest, he considerat tres comunitats autònomes que tenen més o menys el mateix índex d'envelliment.

la mateixa població. Veureu que aquestes tres comunitats amb més o menys una mateixa població tenen un nombre de persones grans diferents i, per tant, problemes diferents de finançament pensions, d'assegurances per malaltia i d'assistència a domicili a les persones i, a més, unes evolucions que també seran diferents perquè si el poder de compra relatiu dels jubilats disminueix en les regions que tenen més nombre de jubilats les que patiran més econòmicament.

Aquí tenim el cas de les tres comunitats amb una població més o menys similar: Astúries, 1.055.000 d'habitants; Extremadura, 1.071.000 habitants; i Múrcia, 1.110.000 habitants. Tres comunitats amb més o menys la mateixa població. Però si ara, a cada una de les comunitats, reparteixo la població distingint-ne les persones grans, a Múrcia, n'hi ha 204.000 i a Astúries, 272.000. Com podria ser, veure, per començar, a Astúries tinc una composició dels ingressos molt lligada al nivell de les pensions i tinc unes necessitats en matèria d'assistència sanitària, social i d'ajuda a la dependència més importants que a Múrcia, tot i que hi ha pràcticament la mateixa població. Aquestes diferències de gerontocreixement segons els territoris són encara més importants si, en lloc de considerar el nivell de les comunitats autònomes prenem les províncies. Si comparés la província de Terol amb la província de València, hi hauria unes distàncies molt més grans de gerontocreixement i d'envelliment. Aquesta és, doncs, la situació en la qual es troba Europa i davant d'aquesta situació que cal observar amb lucidesa —és el consell que ens ha donat el president Jordi Pujol fa un moment— i no pas amb condescendència.

Ens falta intentar resumir algunes respostes a aquestes qüestions. Hi ha dues respostes que podem aportar: una resposta al gerontocreixement i una resposta a l'envelliment. La resposta al gerontocreixement implica tenir en compte els efectes mecànics de l'augment del nombre de persones grans, efectes mecànics que són segurs. Aquest gerontocreixement suposa, de ben segur, per exemple, revisar l'edat de la jubilació. Els sexagenaris dels anys 2000 no són els mateixos dels anys 60. La càrrega del treball actual no és la mateixa d'altres temps. Els processos anticontaminants i la millora de les tecnologies industrials fa que efectivament l'estat de salut de la població de més de 60 anys no sigui la mateixa que la dels anys 60 en els quals un jubilat, a 60 anys, era algú que rebutjàvem perquè era inutilitzable pels mètodes de producció industrial de l'època. Per tant, cal, naturalment, retardar l'any de cessament d'activitat. Però aquest retard s'ha d'acompanyar, igualment, de reformes qualitatives i jo n'esmentaré dues.

En primer lloc, l'inici de la jubilació progressiva, perquè hi ha moltes persones a les quals els agradaria poder deixar progressivament la seva feina; i en segon lloc, en lloc d'imposar les 35 hores com a França, fer exactament el contrari, és a dir, permetre a les persones que desitgin treballar més lentament de treballar més temps. Dit d'una altra manera, jo tinc 60 anys, estic disposat a fer la mateixa feina que feia quan en tenia 59 però en lloc de fer-ho en 40 hores vull fer-ho tranquil·lament en 42. Per tant, que es doni flexibilitat i que deixin que la gent treballi al seu ritme. Per tant, la resposta que cal aportar al gerontocreixement pel que fa a una concepció diferent de les edats de la vida i de la relació entre la vida i el treball.

El segon element és, naturalment, la necessitat de desenvolupar tot allò que permeti el manteniment a domicili, tot allò que permeti fer-se càrrec de la dependència i poder alliberar els recursos pressupostats en aquest sentit. Caldrà forçosament fer una crida al treball dut a terme pels actius. Per tant, a partir d'aquest moment, podeu observar que es fa palesa una necessitat d'actius i aquesta només pot resoldre's per dos mètodes possibles. El primer mètode és la demanda d'immigració. Podem imaginar-nos fàcilment l'arribada als aeroports espanyols dels nostres amics peruans i intentar una política voluntarista per tal que sortim de l'hivern demogràfic a Europa.

Primer punt: la demanda d'immigració. La demanda d'immigració, en certs països d'Europa com França, és un mètode que ha estat molt utilitzat sobretot després de la guerra de 14-18. Ja sabem que els francesos, que havien tingut 1.350.000 morts a la guerra de 14-18, van fer venir mà d'obra estrangera, sobretot molts polonesos i italians. Cal dir que aquesta mà d'obra estrangera arribada a França no va ser gaire difícil d'atraure, en la mesura que desitjaven deixar el país que estava passant grans dificultats polítiques. Com és el cas dels italians que deixaven el règim feixista de Mussolini, per exemple.

Tanmateix, cal que aquestes poblacions estiguin integrades. Sabem prou bé que les poblacions només arriben a integrar-se de manera gradual i que això implica un cert nombre de problemes. Tot això, fer una crida a la immigració per resoldre els nostres problemes és la bona solució? Fer com ho fa ara França, és a dir, donar un títol als metges africans a França és una bona solució? Àfrica no té pas necessitat de metges? O com ha proposat el senyor Schroeder, dir “aquí teniu, lliuro 20.000 permisos d'informàtics pels informàtics que vénen de la Unió Índia”? Que l'Índia, amb el seu propi desenvolupament, no necessita informàtics? És en aquest punt que posa un problema, és a dir, creure que la crida a la immigració és una solució és, sens dubte, un error per tres raons.

La primera és que fer una crida a la immigració és fer una crida als immigrants més rendibles del seu país, és robar els informàtics indis, prendre els metges africans, és evitar el desenvolupament en el seu propi país, mentre que nosaltres tenim tot l'interès, com el president Pujol ha dit ara fa un moment, que el Marroc es desenvolupi, que Algèria es desenvolupi, que l'Índia es desenvolupi, que els nostres clients es desenvolupin. Per tant, es tracta d'una solució egoista ja que consisteix, de fet, a prendre la mà d'obra, sovint la millor, d'aquests països que en necessiten per al seu propi desenvolupament.

En segon lloc, això posa problemes d'integració complexos —els mitjans en parlen cada dia— i són problemes d'integració bastant més complexos, ja que hi ha una forta desnatalitat a Europa i per tant, ens trobem amb dificultats d'integració a les escoles. Finalment, la tercera raó és matemàtica, és a dir, creure que la Unió Europea podrà resoldre els problemes d'envelliment fent venir immigrants són les gerres de les Danaïdes, és a dir, cal que vinguin milions i milions d'immigrants cada any. Això és una solució impossible com, d'altra banda, ja ho ha mostrat l'informe de l'ONU sobre la migració de reemplaçament. Per tant, encara que, naturalment, cal tenir canvis migratoris, convertir la immigració en la solució és un error de raonament. És la raó per la qual només una política voluntarista per al futur pot permetre que Europa surti d'aquest hivern demogràfic i aturar l'envelliment.

Això suposa primerament revisar la nostra política econòmico-monetària. Tothom veu bé la política de la zona euro. És una política maltusiana; és una política de prioritat donada a la lluita contra la inflació, és a dir, de prioritat donada al patrimoni adquirit, als rendistes sobre el desenvolupament econòmic. Us recordo un sol exemple de la península Ibèrica. Quin és el país que ha experimentat una moneda molt forta tot i alhora ha romàs subdesenvolupada durant dècades? És el Portugal de Salazar, que tenia efectivament una moneda molt forta però que no experimentava cap tipus de desenvolupament econòmic. Aquesta és una mica la situació en la qual ens trobem amb la política actual de l'euro, que és una política maltusiana. El segon element és la consideració de la inversió necessària perquè la gent tingui fills, en el capital humà i en l'atracció, l'encoratjament de la política familiar. Estem una mica aterrats, per exemple, per les famoses regles de l'estabilitat, no pas pel 3% sinó pel contingut del 3%. Si aquest 3% serveix, diria que com a França, per fer despeses de funcionament burocràtic, el 3% de dèficit no serveix per res, i fins i tot és negatiu. En canvi, si el 3% serveix per fer inversions per al futur, per desplegar la política familiar, és una cosa profundament positiva.

Per tant, cal efectivament anar cap a una Europa social que tingui en compte les realitats familiars, i és la raó per la qual s'ha de tractar la política familiar con una política d'inversió i no con una política de despeses de funcionament, perquè, per al futur d'Europa, la formació del capital humà és tan important com la formació de capital material.

En conclusió, voldria recordar que tenim dos elements diferents: el gerontocreixement i l'envelliment, que tenen conseqüències diferents i que requereixen respostes diferents. Tanmateix, cal remarcar que l'envelliment té conseqüències econòmiques, socials i polítiques perquè modifica la composició del cos electoral. Són conseqüències perquè ja comporten una despoblació de cert territoris europeus. Pot donar la impressió que la Unió Europea es converteix en un dinosaure que va perdent pes capaç només de conservar l'orgull del seu passat. La millor prova d'això és la manca de respecte donada a les parelles i a les dones que tenen fills. Prenem només un exemple que hem vist a Alemanya de l'Est on, per trobar feina, les dones es feien fer un certificat d'esterilitat. Hi ha futur en l'esterilitat?

Malauradament, aquest és el comportament econòmic d'una Europa marcada per la tirania del curt termini que impedeix veure la necessitat d'invertir en el futur. Ara bé, no hi ha futur a Europa sense vitalitat demogràfica, sense reducció de la intensitat de l'envelliment. La riquesa d'Europa, històricament, resideix en aquesta combinació entre els valors generals de la identitat europea i les personalitats culturals pròpies de cada un dels seus pobles. La riquesa d'Europa residirà demà en la capacitat de valorar aquesta herència, però per tal que, precisament, aquesta experiència sigui transmesa, inevitablement cal que les pròximes generacions siguin tan nombroses com les precedents per poder rebre aquesta herència cultural. És com la cursa de 4 x 100 m: si no hi ha ningú que pugui prendre el relleu, l'equip perdrà segur i com que jo desitjo que l'Europa del demà sigui una guanyadora, desitjo efectivament polítiques fortes per facilitar la política familiar a Europa. Em sembla que per a Europa, encara és més important impulsar els països a fer normes per facilitar la inversió en política familiar que no pas normes comptables amb regles purament econòmiques a curt termini. Gràcies.

"M'heu demanat que parli sobre l'envelliment. I és un problema extremadament simple però, alhora, molt complicat. Extremadament simple perquè, si es tenen en compte les lògiques de llarga durada de la població, sabem molt bé que la fecunditat europea baixa des dels anys 70 i podríem preveure perfectament l'envelliment actual d'Europa. Per tant, podeu veure que és molt simple. Aquest envelliment s'inscriu en les certeses des de fa anys. Però, alhora, és una qüestió molt complicada, perquè l'envelliment està causat per diferents factors i també perquè la paraula envelliment és una paraula darrere la qual s'inclouen dues coses diferents. És la raó per la qual em permeto encunyar un nou terme, un neologisme, que és el gerontocreixement, per comprendre millor que Europa es troba en una doble situació, envelliment i gerontocreixement, que és el que explicaré en un primer punt. En un segon punt, podem confirmar que cal distingir bé entre l'envelliment i el gerontocreixement, perquè aquests dos fenòmens tenen conseqüències diferents a Europa, fins i tot si a vegades es confonen. En un tercer punt molt important, voldria mostrar-vos que, fins i tot si Europa envelleix, fins i tot si Europa experimenta un gerontocreixement, les diferències són molt grans segons el país i, fins i tot, segons les regions. Us en donaré alguns exemples pel que fa Espanya. Finalment, en un quart punt, voldria mostrar-vos quines respostes hauria d'aportar Europa a aquestes qüestions d'envelliment. Segurament seré una mica sintètic sobre cada punt, però al llarg del debat podreu formular-me les preguntes complementàries que vulgueu. Doncs bé, en primer lloc, l'envelliment. L'envelliment el trobem definit ja fa molts anys per Alfred Sauvy com l'augment de la relació del nombre de persones grans entre la població. Per tant, si observem aquesta primera transparència i si prenem la definició d'Alfred Sauvy, l'envelliment és el fet que el percentatge de persones grans —per raons de simplificació he pres la norma de seixanta anys, podríem haver agafat la de seixanta cinc anys, és el mateix— ja que el percentatge augmenta a la Unió Europea. Aquí es tracta de les dades respecte els quinze països de la Unió Europea actual, bé, als quinze països hi ha un envelliment de la població. Per què hi ha un envelliment de la població? Veurem que hi ha tres factors que expliquen aquest augment de la proporció de persones grans.

El primer que percebeu d'entrada sobre aquesta corba és la disminució del percentatge de joves; disminució del percentatge de joves que s'explica pel fet que la fecunditat és molt baixa a Europa, a la Unió Europea dels quinze. Efectivament, com mostra aquesta gràfica, la primera causa d'envelliment: Europa es troba en un hivern demogràfic amb una fecunditat molt baixa. Podeu veure que aquesta fecunditat baixa molt ràpidament i és, actualment, inferior a 1,5 nens per dona. Ara bé, us recordo que en els nostres països amb un alt nivell sanitari calen pràcticament 2,1 nens per dona per assegurar la substitució generacional, és a dir, perquè 100 dones siguin substituïdes per 100 dones en la pròxima generació. Perdoneu-nos si en demografia tallem els nens en porcions —2,1— però explicarem de seguida el perquè d'aquest "coma un". Bé, la primera causa d'envelliment, una fecunditat molt feble a Europa que és absolutament particular del període en el qual vivim.

Segona causa d'envelliment, és a dir, de l'augment del nombre de persones grans, que és una causa de celebració: les persones grans viuen cada vegada més anys en la vellesa. I aquí veiem dues corbes que ens donen l'esperança de vida de 60 anys a la Unió Europea del quinze. Aquí el sexe femení: podeu

veure que en els anys 60, les dones podien esperar viure 19 anys més quan en tenien 60, actualment, en poden esperar viure 24. Els homes 16 anys. Ara, gairebé 20 anys. Podeu veure aquest creixement de la longevitat gràcies als progressos sanitaris, gràcies als canvis de comportament, gràcies al progrés econòmic i, alhora, aquesta desigualtat tan injusta que hi ha a la Unió Europea, que és que les dones viuen molt més temps que els homes. Evidentment, és una gran injustícia contra la qual els governs haurien d'actuar per aconseguir una igualtat entre homes i dones. La segona raó de l'envelliment, així doncs, és aquest augment de l'esperança de vida.

La tercera raó de l'envelliment pot estar lligat als intercanvis migratoris. Si prenc la província de Terol, a l'Aragó, és una província que veu l'èxode de la població relativament jove mentre que les persones grans es queden a viure a la província. A causa de l'èxode dels joves, la població d'aquesta província envelleix molt més que si els joves no se n'anessin. En canvi, teniu altres regions que envelleixen molt més ràpidament perquè atreuen molts jubilats. És el cas de la Catalunya francesa, del departament dels Pirineus Orientals, que és una regió que cada any veu com arriben molts jubilats que volen passar la seva jubilació als Pirineus Orientals. Per tant, aquest departament envelleix considerablement.

Hem vist tres causes d'envelliment: la feble fecunditat, l'augment de l'esperança de vida, eventualment els intercanvis migratoris. Amb això n'hi ha prou per explicar l'envelliment? Doncs no, perquè si retornem a aquesta gràfica. Podeu veure que hi ha hagut envelliment en els anys 60 i després en la segona meitat dels 70 la proporció de persones grans ha disminuït a la Unió Europea. Aleshores, per què hem tingut una disminució del nombre de persones grans entre l'any 1975 i...? (em sembla que hi ha una pila que no funciona...) llavors, per quina raó, com expliquem aquesta disminució? No podem explicar-ho mitjançant les tres causes que he comentat fa un moment. És a dir, en primer lloc, la fecunditat no ha augmentat pas en aquest període a Europa, ans al contrari, ha disminuït; en segon lloc, l'esperança de vida de les persones grans, afortunadament, ha continuat augmentant; i, en tercer lloc, no hi ha hagut fenòmens migratoris particulars.

Cal trobar un quart factor per entendre l'envelliment. Aquest quart factor és l'herència demogràfica del passat. Ara bé, en els anys 75 arriben a l'edat de 60 anys els nens que van néixer durant la guerra del 14-18. Com que durant la primera guerra mundial, hi ha hagut pocs naixements a Europa, per raons que s'entenen fàcilment, 60 anys més tard hi ha pocs nous jubilats. És una veritat manifesta que els nens que no neixen no esdevenen persones grans. Per tant, veieu que cal afegir aquesta quarta causa d'envelliment.

Tanmateix, com podeu comprendre, tots aquests elements no són prou per entendre la realitat demogràfica. Perquè l'envelliment és un fenomen que té les quatre causalitats que he comentat, i aquest creixement de la proporció de la gent gran però, paral·lelament, tenim un altre factor que és el gerontocreixement, que és l'evolució del nombre de persones grans en la població. Efectivament, en aquest 75-80, ens trobem amb una disminució de la proporció, però tenim també un creixement del nombre de persones grans i aquest gerontocreixement el veiem mitjançant aquest gràfic. És a dir, el 1960 tenim uns 49 milions de persones grans a la Unió Europea, i actualment en tenim 80. Per tant, 30 milions més de persones grans. Ara bé, aquest gerontocreixement és una perspectiva certa, ja que el gerontocreixement va lligat a l'arribada a l'edat de la jubilació de les generacions nascudes 60 anys abans, 65 anys abans i va lligada a l'augment de l'esperança de vida de les persones grans. Per tant, excepte en cas de catàstrofe, que ningú no desitja, és a dir, de greus epidèmies, xocs i guerres mortíferes, el

gerontocreixement, és a dir, l'augment de les persones grans a Europa, és clar. Mentre que l'envelliment depèn de la proporció de joves de la població i, per tant, de l'evolució de la fecunditat. I el fet que aquests dos fenòmens, gerontocreixement i envelliment, siguin diferents l'aclariré en el segon punt de la meva exposició que consisteix a distingir les conseqüències del gerontocreixement i les de l'envelliment.

Observem primer les **conseqüències** del gerontocreixement. Són efectes mecànics, és a dir, que la societat veu augmentar el nombre de persones grans i, per tant, ha d'augmentar tot de manera igual, a més a més dels serveis donats a les persones grans. Aleshores, què ens donen les xifres previstes? Doncs, la xifra de fa un moment: l'any 2000, 82 milions de persones grans a la Unió Europea, el 2020, segons la previsió mitjana, 104 milions. Un augment del nombre de persones grans que genera efectes mecànics.

Primer efecte, sobre les jubilacions. Si hi ha més jubilats, cal pagar més pensions per força. Segon efecte, sobre les assegurances per malaltia. Efectivament, l'experiència ens demostra que el cost de la sanitat és proporcional a l'edat i, per exemple, que les persones de 65 anys o més costen 2,6 vegades més en matèria de sanitat que la mitjana de la població. Més enllà de 85 anys, les despeses en sanitat són 4,5 més elevades que la mitjana. Per tant, com més persones grans hi ha, més elevades són les despeses en sanitat i assegurances per malalties. El tercer element, lligat sobretot a aquesta desigualtat entre els homes i les dones, és que tenim un desenvolupament considerable de la solitud, perquè els vidus són sobretot vídues. És a dir, que tenim cada vegada més persones grans de sexe femení que no pas de sexe masculí i moltes més persones grans que viuen soles, cosa que implica una oferta de serveis socials en augment.

El quart punt és el que jo anomeno el gerontocreixement de les persones més grans. De fet, entre les persones grans, el creixement de les persones de més de 80 anys serà molt més fort que el creixement dels de més de 60 anys. Aquí tenim creixement dels de més de 80 anys a la Unió Europea, 14 milions actualment, 22 milions l'any 2020. Malauradament, la dependència és proporcional a l'edat, és a dir, que com més gran és el nombre de persones molt grans d'una població, més gran és el nombre de persones grans amb dependència i amb problemes per a la societat i les famílies per veure qui se'n fa càrrec.

Veiem que el gerontocreixement té efectes mecànics sobre el finançament necessari en matèria de jubilació, en matèria d'assegurances per malaltia, en matèria de serveis socials i en matèria de fer-se càrrec de la dependència, mentre que l'envelliment no té efectes mecànics sinó d'estructura; efectes d'estructura que se sumen als efectes mecànics en qüestió.

Primer efecte d'estructura, la relació de dependència, és a dir, el fet que el nombre de persones actives per persones grans ha disminuït considerablement. Si prenem el cas del finançament de les pensions o el finançament de les assegurances per malaltia el 1960 a la Unió Europea, teníem 3,4 persones actives per finançar una pensió. Si les coses evolucionen com fins ara, el 2020 no hi haurà més de 2 actius per finançar una pensió. I podeu veure que, efectivament, hem tingut una remissió en aquells anys per la raó que comentava ara fa un moment. Per tant, primer element, si no volem tenir problemes amb les pensions normalment només cal que el nombre d'actius augmenti tan ràpidament com el nombre de pensionistes. I l'única solució a aquest problema, matemàticament parlant, és augmentar el nombre d'actius, per exemple, mitjançant el retard de l'edat d'inici de la jubilació, cosa que no és gens fàcil perquè això implica contrariar

potser una categoria electoral que és cada vegada més nombrosa, ja que els jubilats tenen cada vegada més pes en el cos electoral. També significa canviar la mentalitat de les poblacions i, per tant, la primera conseqüència de l'envelliment és forçosament, reformar els sistemes i els règims de pensions que, d'una altra manera, farien fallida si el nombre d'actius pel nombre de jubilats disminuís.

La segona conseqüència estructural de l'envelliment és la fallida dels sistemes d'assegurança per malaltia perquè, aquí també, els sistemes d'assegurança per malalties suposen el treball de la població activa per assegurar uns bons ingressos.

Un tercer element molt important és que l'envelliment modifica l'estructura de la demanda. Quan hi ha una població jove important, aquesta població jove té la necessitat d'instal·lar-se, d'equipar-se, fa una demanda important de béns d'equipament i estarà disposada a equipar-se amb les tecnologies més recents sigui en matèria de rentadores, de rentavaixelles, d'equipament informàtic, etc. Quan hi ha un percentatge important de població de la tercera edat, aquesta població gran ja està equipada i, per tant, ja té tots els equipaments. En segon lloc, no forçosament té ganes de canviar-los: està habituada a fer anar la seva rentadora, el seu rentavaixella, la seva televisió el seu magnetoscopi. No té ganes de canviar cap a una tecnologia nova perquè això significaria trasbalsar els costums de la seva vida quotidiana. Així doncs, no impulsarà la inversió, la innovació i l'equipament. És aquest canvi en l'estructura de la demanda la que per si sola explica una part de les dificultats de l'economia europea dels últims anys. I això corre el risc d'empitjorar.

Per tant, com podeu veure, cal distingir bé —aquest era el meu segon punt— els efectes mecànics del gerontocreixement i els efectes estructurals de l'envelliment.

Tanmateix, cal que entenguem bé que aquest gerontocreixement i aquest envelliment estan molt diferenciats segons els països europeus i segons els territoris. Cal reflexionar també sobre aquestes diferències que posaran un cert nombre de problemes.

En primer lloc, comentaré les disparitats nacionals entre les caselles i, en un segon moment, mostraré també que hi ha disparitats a l'interior dels territoris.

Pel que fa a les disparitats nacionals, podem resumir-ho amb una gràfica potser un pèl carregada perquè hi he volgut incloure l'índex d'envelliment dels quinze de la Unió Europea. Aquí, hi veieu en color clar la situació del 2001 i en un color una mica més fosc la situació del 2020. Podeu observar que a la nostra Europa, la Unió Europea dels quinze, l'índex d'envelliment és del 21,6% però amb diferències considerables amb Itàlia, 24,2 i Irlanda, 15%. Podeu constatar, a més, que a Europa les dades de creixement econòmic estan força correlacionades a aquestes dades, ja que és Irlanda qui té la taxa de creixement econòmic més elevada de tots els països de la Unió Europea. Espanya se situa actualment al 21,6%, per tant, en la mitjana. Aquestes diferències d'envelliment segons els països de la Unió Europea són el resultat de la fecunditat dels últims 30 anys. Ara bé, sabeu que, de mitjana, aquests últims 30 anys el fanalet vermell de la fecunditat ha estat Itàlia, encara que Espanya ha intentat seguir-la alguns anys com en l'actual. Alemanya, segur, Grècia, etc.

Si ara observem com és el 2020, les diferències continuen sent importants, fins i tot, si, naturalment, els resultats del 2020 depenen de les hipòtesis fetes. En particular, la hipòtesi feta per Espanya és potser relativament optimista pel que fa a l'augment de la fecunditat si no es prenen certes mesures. Sempre partint de la base d'aquestes hipòtesis mitjanes, tindriem més d'un 30% de persones grans a Itàlia, és a dir, moltes més persones grans que joves, i és Finlàndia la que la segueix. Podeu veure envelliments extremadament desiguals segons el país de la Unió Europea.

Tanmateix, aquestes diferències existeixen també a l'interior dels països. Posaré l'exemple d'Espanya per a l'envelliment, considerant simplement les comunitats autònomes. Si miro la xifra més baixa: Canàries, 15% de persones grans. La xifra més alta: Castella-Lleó, 27% de persones grans. Podeu veure que les conseqüències de l'envelliment estaran diferenciades segons les diferents comunitats autònomes d'Espanya. Si ara em fixo en la qüestió del gerontocreixement, encara hi trobaré desigualtats. Per a aquest, he considerat tres comunitats autònomes que tenen més o menys la mateixa població. Veureu que aquestes tres comunitats amb més o menys una mateixa població tenen un nombre de persones grans diferents i, per tant, problemes diferents de finançament de pensions, d'assegurances per malaltia i d'assistència a domicili a les persones i, a més, unes evolucions que també seran diferents perquè si el poder de compra relatiu dels jubilats disminueix, són les regions que tenen més nombre de jubilats les que patiran més econòmicament.

Aquí tenim el cas de les tres comunitats amb una població més o menys similar: Astúries, 1.055.000 d'habitants; Extremadura, 1.071.000 habitants; i Múrcia, 1.110.000 habitants. Tres comunitats, més o menys la mateixa població. Però si ara, a cada una de les comunitats, reparteixo la població distingint-ne les persones grans, a Múrcia, n'hi ha 204.000 i a Astúries, 272.000. Com podeu veure, per començar, a Astúries tinc una composició dels ingressos molt lligada al nivell de les pensions i tinc unes necessitats en matèria d'assistència sanitària, social i d'ajuda a la dependència més importants que a Múrcia, tot i que hi ha pràcticament la mateixa població. Aquestes diferències de gerontocreixement segons els territoris són encara més importants si, en lloc de considerar el nivell de les comunitats autònomes prenem les províncies. Si comparés la província de Terol amb la província de València, hi hauria unes distàncies molt més grans de gerontocreixement i d'envelliment. Aquesta és, doncs, la situació en la qual es troba Europa i davant d'aquesta situació que cal observar amb lucidesa —és el consell que ens ha donat el president Jordi Pujol fa un moment— i no pas amb condescendència.

Ens falta intentar resumir algunes respostes a aquestes qüestions. Hi ha dues respostes que podem aportar: una resposta al gerontocreixement i una resposta a l'envelliment. La resposta al gerontocreixement implica tenir en compte els efectes mecànics de l'augment del nombre de persones grans, efectes mecànics que són segurs. Aquest gerontocreixement suposa, de ben segur, per exemple, revisar l'edat de la jubilació. Els sexagenaris dels anys 2000 no són els mateixos dels anys 60. La càrrega del treball actual no és la mateixa d'altres temps. Els processos anticontaminants i la millora de les tecnologies industrials fa que efectivament l'estat de salut de la població de més de 60 anys no sigui la mateixa que la dels anys 60 en els quals un jubilat, amb 60 anys, era algú que rebutjàvem perquè era inutilitzable pels mètodes de producció industrial de l'època. Per tant, cal, naturalment, retardar l'any de cessament d'activitat. Però aquest retrocés s'ha d'acompanyar, igualment, de reformes qualitatives i jo n'esmentaré dues.

En primer lloc, l'inici de la jubilació progressiva, perquè hi ha moltes persones a les quals els agradaria poder deixar progressivament la seva feina; i en segon lloc, en lloc d'imposar les 35 hores com a França, fer exactament el contrari, és a dir, permetre a les persones que desitgin treballar més lentament de treballar més temps. Dit d'una altra manera, jo tinc 60 anys, estic disposat a fer la mateixa feina que feia quan en tenia 59 però en lloc de fer-ho en 40 hores vull fer-ho tranquil·lament en 42. Per tant, que es doni flexibilitat i que deixin que la gent treballi al seu ritme. Primera resposta que cal aportar al gerontocreixement pel que fa a una concepció diferent de les edats de la vida i de la relació entre la vida i el treball.

El segon element és, naturalment, la necessitat de desenvolupar tot allò que permeti el manteniment a domicili, tot allò que permeti fer-se càrrec de la dependència i poder alliberar els pressupostos en aquest sentit. Caldrà forçosament fer una crida al treball dut a terme pels actius. Per tant, a partir d'aquest moment, podeu observar que es fa palesa una necessitat d'actius que només pot resoldre's per dos mètodes possibles. El primer mètode és la demanda d'immigració. Podem imaginar-nos fàcilment l'arribada als aeroports espanyols dels nostres amics peruans o bé intentar una política voluntarista per tal que sortim de l'hivern demogràfic a Europa.

Primer punt: la demanda d'immigració. La demanda d'immigració, en certs països d'Europa com França, és un mètode que ha estat molt utilitzat sobretot després de la guerra de 14-18. Ja sabeu que els francesos, que havien tingut 1.350.000 morts a la guerra de 14-18, van fer venir mà d'obra estrangera, sobretot molts polonesos i italians. Cal dir que aquesta mà d'obra estrangera arribada a França no va ser gaire difícil d'atraure, en la mesura que desitjaven deixar el país que estava passant grans dificultats polítiques. Com és el cas dels italians que deixaven el règim feixista de Mussolini, per exemple.

Tanmateix, cal que aquestes poblacions estiguin integrades. Sabem prou bé que les poblacions només arriben a integrar-se de manera gradual i que això implica un cert nombre de problemes. Per tot això, fer una crida a la immigració per resoldre els nostres problemes és la bona solució? Fer com ho fa ara França, és a dir, donar un títol als metges africans a França és una bona solució? Àfrica no té pas necessitat de metges? O com ha proposat el senyor Schroeder, dir "aquí teniu, lliuro 20.000 permisos d'informàtics pels informàtics que vénen de la Unió Índia"? Que l'Índia, pel seu propi desenvolupament, no necessita informàtics? És en aquest punt que posa un problema, és a dir, creure que la crida a la immigració és una solució és, sens dubte, un error per tres raons.

La primera és que fer una crida a la immigració és fer una crida als immigrants més rendibles del seu país, és robar els informàtics indis, prendre els metges africans, és evitar el desenvolupament en el seu propi país, mentre que nosaltres tenim tot l'interès, com el president Pujol ha dit ara fa un moment, que el Marroc es desenvolupi, que Algèria es desenvolupi, que l'Índia es desenvolupi, que els nostres clients es desenvolupin. Per tant, es tracta d'una solució egoista ja que consisteix, de fet, a prendre la mà d'obra, sovint la millor, d'aquests països que en necessiten per al seu propi desenvolupament.

En segon lloc, això posa problemes d'integració complexos —els mitjans en parlen cada dia— i són problemes d'integració bastant més complexos, ja que hi ha una forta desnatalitat a Europa i, per tant, ens trobem amb dificultats d'integració a les escoles. Finalment, la tercera raó és matemàtica, és a dir, creure que la Unió Europea podrà resoldre els problemes d'envelliment fent venir immigrants són les gerres de les Danaïdes, és a dir, cal que vinguin milions i milions

d'immigrants cada any. Això és una solució impossible com, d'altra banda, ja ho ha mostrat l'informe de l'ONU sobre la migració de reemplaçament. Per tant, encara que, naturalment, cal tenir canvis migratoris, convertir la immigració en la solució és un error de raonament. És la raó per la qual només una política voluntarista per al futur pot permetre que Europa surti d'aquest hivern demogràfic i aturar l'envelliment.

Això suposa primerament revisar la nostra política econòmico-monetària. Tothom veu bé la política de la zona euro. És una política maltusiana; és una política de prioritat donada a la lluita contra la inflació, és a dir, de prioritat donada al patrimoni adquirit, als rendistes sobre el desenvolupament econòmic. Us recordo un sol exemple de la península Ibèrica. Quin és el país que ha experimentat una moneda molt forta tot i alhora ha romàs subdesenvolupada durant dècades? És el Portugal de Salazar, que tenia efectivament una moneda molt forta però que no experimentava cap tipus de desenvolupament econòmic. Aquesta és una mica la situació en la qual ens trobem amb la política actual de l'euro, que és una política maltusiana. El segon element és la consideració de la inversió necessària perquè la gent tingui fills, en el capital humà i en l'atracció, l'encoratjament de la política familiar. Estem una mica aterrats, per exemple, per les famoses regles del pacte d'estabilitat, no pas pel 3% sinó pel contingut del 3%. Si aquest 3% serveix, diria que com a França, per fer despeses de funcionament burocràtic, el 3% de dèficit no serveix per res, i fins i tot és negatiu. En canvi, si el 3% serveix per fer inversions per al futur, per desplegar la política familiar, és una cosa profundament positiva.

Per tant, cal efectivament anar cap a una Europa social que tingui en compte les realitats familiars, i és la raó per la qual s'ha de tractar la política familiar con una política d'inversió i no com una política de despeses de funcionament, perquè, per al futur d'Europa, la formació del capital humà és tan important com la formació de capital material.

En conclusió, voldria recordar que tenim dos elements diferents: el gerontocreixement i l'envelliment, que tenen conseqüències diferents i que requereixen respostes diferents. Tanmateix, cal remarcar que l'envelliment té conseqüències econòmiques, socials i polítiques perquè modifica la composició del cos electoral. Són conseqüències perquè ja comporten una despoblació de certs territoris europeus. Pot donar la impressió que la Unió Europea es converteix en un dinosaure que va perdent pes capaç només de conservar l'orgull del seu passat. La millor prova d'això és la manca de respecte donada a les parelles i a les dones que tenen fills. Prenem només un exemple que hem vist a Alemanya de l'Est on, per trobar feina, les dones es feien fer un certificat d'esterilitat. Hi ha futur en l'esterilitat?

Malauradament, aquest és el comportament econòmic d'una Europa marcada per la tirania del curt termini que impedeix veure la necessitat d'invertir en el futur. Ara bé, no hi ha futur a Europa sense vitalitat demogràfica, sense reducció de la intensitat de l'envelliment. La riquesa d'Europa, històricament, resideix en aquesta combinació entre els valors generals de la identitat europea i les personalitats culturals pròpies de cada un dels seus pobles. La riquesa d'Europa residirà demà en la capacitat de valorar aquesta herència, però per tal que, precisament, aquesta experiència sigui transmesa, inevitablement cal que les pròximes generacions siguin tan nombroses com les precedents per poder rebre aquesta herència cultural. És com la cursa de 4 x 100 m: si no hi ha ningú que pugui prendre el relleu, l'equip perdrà segur i com que jo desitjo que l'Europa del demà sigui una guanyadora, desitjo efectivament polítiques fortes per facilitar la política familiar a

Europa. Em sembla que per a Europa, encara és més important impulsar els països a fer normes per facilitar la inversió en política familiar que no pas normes comptables amb regles purament econòmiques a curt termini. Gràcies.